

“Waken over collectief belang”

Duurzaam bodembeheer

Stevia een kans?

In dit nummer

Het koude voorjaar
zorgt voor een late start

"Het laatste woord is altijd aan de ledenraad"	4
Erik Emmens teelt klimaatneutraal	6
Levendige discussies in kringvergaderingen	8
Suiker Unie ziet stevia als kans	9
Interessante inzichten Unitip	10
 IRS	
Melganzevoet is soms lastig te bestrijden	12
Schadedrempels dragen bij aan financieel rendement bietenteelt	13
Met de juiste diagnose een geïntegreerde aanpak van ziekten en plagen	14
Nieuwe wettelijke gebruiksvoorschriften voor herbiciden	15
Vraag en aanbod	16
Kort Nieuws	16

Colofon

Cosun Magazine is een uitgave van
Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Redactieraad

Jan Willem van Roessel, *hoofredacteur*
Ton Schönwetter, *eindredactie*
Pieter Brooijmans
Kees Geschiere
Dirk Jan Kemp Hakkert
Gert Sikken

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS, Engel Lameijer, John Oud en
Hans Sas

Vormgeving en druk

NPN drukkers, Breda

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2013

Contact

Cosun hoofdkantoor/secretariaat raad van beheer

Postbus 3411, 4800 MG Breda
secretariaat.rvb@cosun.com 076 - 530 33 07
www.cosun.nl/agrarisch F: 076 - 530 33 00

Suiker Unie secretariaat agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
agrarischedienst@suikerunie.com 0165 - 52 52 52
www.suikerunie.nl/agrarisch F: 0165 - 52 50 25

Bietenadministratie, Unitip en suikersysteem

Hans van Hassel 0165 - 52 52 70
John Ernest 0165 - 52 52 74
Annemarie Laanen 0165 - 52 52 72

Financiële administratie

Marc Augustijn 0165 - 52 51 23

Teeltzaken

Sjaak Kolff 0165 - 52 52 65

Management agrarische zaken

Rik Gengler 050 - 556 14 22 (gebied Noord)
Arno Huijsmans 0165 - 52 52 67 (gebied Zuid)
Pieter Brooijmans 0165 - 52 52 78 (centrale agrarische dienst)

Agrarische dienst in de regio's

Gebied Noord

Noord-Holland en Holland midden 06 - 513 675 64 Robert Verberg
Oostelijk en Zuidelijk Flevoland 06 - 512 448 30 Peter Koopmans
Noordoostpolder 06 - 537 252 31 Kees Geschiere
Groningen west en noord en Friesland 06 - 533 426 19 Alex Kroon
Groningen noordoost en -oost 06 - 539 633 67 Peter Roelfsema
Drenthe noord, -midden en -west, Friesland zand 06 - 533 081 61 Harry Visser
Drenthe oost en -zuidoost 06 - 539 128 13 Wim Schrijvers
Drenthe zuid, Overijssel, Gelderland noord en midden 06 - 222 046 49 Jan Albert te Velde

Gebied Zuid

West Zeeuws-Vlaanderen 06 - 515 053 71 Jurgen Michielsen
Oost Zeeuws-Vlaanderen en Zuid Beveland 06 - 515 452 73 René van den Eijnden
Walcheren, Noord-Beveland, Schouwen Duiveland en Goeree Overflakkee 06 - 203 698 34 Ynego Brouwers
West-Brabant en Tholen 06 - 223 962 39 Teun Kleinjan
Midden-Brabant, Betuwe, Utrecht en Veluwe 06 - 223 715 15 Johan Mol
Zuid-Hollandse Eilanden en Zuid-Holland vast 06 - 535 209 87 Erik Roelfsema

CSV COVAS

Gelderland-Zuid, Oost-Brabant en Limburg 0493 - 34 89 89

Het eindspel is begonnen

De discussie over de toekomst van de suikermarktordening in Brussel komt in de eindfase. De plenaire stemming in het Europese Parlement is voor ons als telers en industrie naar wens verlopen. Een grote meerderheid steunde het amendement van rapporteur Dantin op het voorstel van de Europese Commissie om de huidige SMO tot 2020 te verlengen. Let wel, voor ons als boeren betekent dat tot en met oogst 2019. Teleurstellend was de uitkomst van de vergadering van de Landbouwrraad. Het Ierse voorzitterschap kreeg de opdracht mee 2017 (laatste oogst 2016) als einddatum na te streven. Nu past dat wel in het streven van Ierland om zelf weer een suikerindustrie te kunnen opstarten na beëindiging van het quotasyteem. Toch teleurstellend, omdat belangrijke landen als Duitsland en Frankrijk zich tot nu toe hadden uitgesproken voor verlenging tot 2020. Op 11 april begint de dialoog, dat wil zeggen een overleg tussen EC, Landbouwrraad en EP.

Concurrentiepositie

Vanuit CIBE blijven we streven naar een politiek eindakkoord dat zoveel mogelijk met onze wensen rekening houdt. We zullen onze contacten blijven benutten om op basis van de juiste argumenten een besluit te laten nemen.

Van de voorzitter

Voor ons weegt vooral de toekomstige concurrentiepositie zwaar ten opzichte van andere handelsblokken. We hebben tijd nodig om de Europese sector voor te bereiden op een vrijere markt. Alle belangrijke handelsblokken in de wereld kennen politieke bemoeienis met hun eigen suikersector. De EU zou haar eigen sector te kort doen hier geen rekening mee te houden. Zolang de importheffingen voor de EU in stand worden gehouden is er nog niet zo veel te vrezen. Maar er ligt nog steeds een WTO-toezegging uit 2008 om deze importheffingen met 70% te verlagen. De combinatie van een geliberaliseerde markt en de verlaging van importheffingen zou op dit moment voor de Europese suikersector funest zijn. Vanuit het Europees Parlement wordt dit ondersteund.

Vanuit CIBE blijven we rapporteur Dantin van inhoudelijke informatie voorzien. Er zal een compromis uitkomen waarin meer zaken een rol spelen dan alleen de einddatum. De rechten van een producentenorganisatie of een inter-professionele brancheorganisatie zijn voor veel boeren in EU-landen van belang om hun onderhandelingspositie ten opzichte van de industrie te waarborgen. Voor ons als leden van een primaire coöperatie speelt dat minder. Alhoewel de mogelijkheden van een inter-brancheorganisatie in Nederland wel gaan spelen om taken van de productschappen op te vangen. Ook wel of niet een overgangsregeling kan nog een rol gaan spelen in de discussie. Vanuit CIBE nemen we liever genoegen met een jaar korter dan terecht te komen in een overgangsregeling, waarbij marktsignalen niet vertaald kunnen worden in een reactie van de sector, maar door de Europese Commissie wordt ingevuld. De komende maanden gaan bepalend worden.

Jos van Campen

Jaarresultaat

In dit Cosun Magazine vindt u een nadere toelichting op het voorlopige jaarresultaat en het verloop van de kringvergaderingen. We hebben de bietenprijs toegelicht en een aantal andere actuele onderwerpen besproken. 'Hoe bereiden we ons voor op een einde van de quoterings?' is in een extra ledenraad half maart verder besproken. Vooral de manier waarop we de toewijzing van referentie in de toekomst willen gaan regelen is aan de orde geweest. In mei beslist de ledenraad over de definitieve invulling. We zullen u daarna inhoudelijk de veranderingen toelichten, want het kan verband houden met de keuzes die u gaat maken voor de uitzaai 2014 en daarna.

Voorjaar

Het voorjaar is minder vroeg dan we de laatste jaren gewend zijn. Hoeveel invloed dat gaat hebben op onze opbrengsten is nog niet te voorspellen. De gemiddelde zaaidatum van 10 april zullen we wel niet halen. Maar uiteindelijk bepalen de weersomstandigheden gedurende het hele jaar de uitkomst. Ik wens u een goed begin van het groeiseizoen. En bedenk erbij dat je veel dingen kunt herstellen, maar zaaien en poten kun je maar één keer doen en dat moet goed.

"Het laatste woord is altijd aan de ledenraad"

Waakhond van de ledenraad en klankbord voor de raad van beheer. Zo betitelen Wim Blijdorp en Johan van Driel de raad van toezicht van Cosun. Beide zijn sinds mei vorig jaar lid van deze raad. Hun taak is erop toe te zien dat de raad van beheer het door de ledenraad vastgestelde beleid uitvoert. De toezichthouders moeten bovendien goedkeuring geven als de raad van beheer ingrijpende besluiten wil nemen.

Wim Blijdorp:
"...ons functioneren valt en staat met de kwaliteit van de informatie"

In de raad van toezicht (RvT) zitten vier co-operatieleden en twee externe leden. De raad draagt de accountant voor benoeming voor aan de ledenraad en kan gevraagd en ongevraagd advies geven aan de raad van beheer (RvB) en de ledenraad. De leden van de RvT worden benoemd door de ledenraad op voordracht van de RvB nadat die een gesprek heeft gehad met diverse kandidaat-leden die de ledenraad heeft aangedragen.

Collectief belang

"In deze functie moet je terughoudend zijn met het verkondigen van je mening in het openbaar. Als lid van de RvT heb je een controlerende functie. Onze taak is het bestuur en directie te controleren op de strategische taak die met de ledenraad is afgesproken. In het belang van de telers op de korte en

de lange termijn. Wij toetsen de uitvoering van het beleid van de RvB aan de hand van de statuten en doelstellingen die zijn afgesproken. Het laatste woord over dat beleid is altijd aan de ledenraad. Wij geven alleen advies aan de raad. We toetsen, maar hakken zelf geen knopen door. De ledenraad is de enige die de RvB naar huis kan sturen", benadrukt Wim Blijdorp, secretaris van de RvT. Blijdorp (56) heeft in Middenmeer een akkerbouwbedrijf van 80 hectare. Hij teelt tarwe, fritesaardappelen, pootaardappelen, zaaiuien en 15 hectare suikerbieten (Rhino en Corvinia). Hij is bestuurlijk ondermeer ook actief bij de NAK.

Goed geïnformeerd zijn

Blijdorp: "Of een RvT goed kan functioneren valt en staat met de kwaliteit van de in-

formatie uit de organisatie. Die is prima. Zo is de voorzitter van de RvB, Jos van Campen, bij vrijwel elke vergadering van ons aanwezig om toelichting te geven. Als dat nodig is, wordt hij vergezeld door een lid van de conserndirectie." Het toezicht beperkt zich tot de hoofdlijnen. Wim: "Over investeringsplannen bijvoorbeeld discussiëren wij niet inhoudelijk met de RvB. We kijken alleen of het past in het plaatje van de strategie."

Wim: "Voor het functioneren van de ledenraad is het goed dat er een instantie is als de RvT die net iets dichterbij op de directe dagelijkse besluitvorming zit. De RvT is een soort vertrouwenscommissie. Uit commercieel oogpunt is het niet altijd mogelijk de ledenraad direct te informeren over wat er speelt. Wij kijken op zo'n moment dieper mee in de materie dan de ledenraad dat kan. Maar het

laatste woord is uiteindelijk altijd aan de ledenraad." Blijdorp, oud-kringvoorzitter van Noord-Holland, zat zelf vijftien jaar in de ledenraad. Bij Agrico was hij ledenraadlid, en later lid van de RvB.

Consolidatieslag

"Als lid van de RvT bekijk ik elk bedrijf vanuit de toegevoegde waarde voor Cosun. Dat ik met mijn bedrijf aardappelen aan Aviko lever, mag op dat moment geen rol spelen. Elk bedrijf moet zich waarmaken in de markt waarin het opereert. Er moet winstgevend perspectief zijn. Dat is collectief belang", stelt Wim. "Suiker bijvoorbeeld is nu bijzonder winstgevend, maar we weten allemaal dat de marktordening op zijn einde gaat lopen. Cosun is nu aan het voorsorteren op een verder geliberaliseerde suikermarkt. De doelstelling is de bietenteelt voor de telers rendabel te houden. Onze taak is te bekijken wat de RvB en directie doen om Cosun ook na die periode nog een levensvatbare onderneming te laten blijven", zegt hij. "Hoe je het ook wendt of keert: Als de suikermarktordening weg is, zal er opnieuw een consolidatieslag komen. Mijn taak is erop toe te zien dat Suiker Unie er goed op voorbereid uitkomt om die slag met andere suikerbedrijven in Europa aan te kunnen gaan. De uitdaging zit hem in het verwerken van een groter marktaandeel, zodat we niet gemangeld worden. Dat kan door overnames, maar ook door het bedrijf nog efficiënter te maken dan het nu al is."

Blijven opletten

"Je moet altijd erop letten dat je geld blijft verdienen. De RvT ziet erop toe dat dat op de gewenste manier gebeurt. Het draait om wat de ledenraad vindt dat bereikt moet worden met de coöperatie", zegt Johan van Driel.

Ook hij wijst op het belang van een goede informatievoorziening. "Die is optimaal. Jos van Campen werkt heel transparant en open en dat is prettig", zegt hij. "Maar we vormen ons ook zelf een goed beeld." Ook het bezoek aan de kringvergaderingen past daarin. Dat completeert het beeld. "We zijn luisterend oor. In de kringvergaderingen hoor je wat er leeft onder de leden", vertelt Van Driel. "Wij bezoeken de vergaderingen om ons eigen denken aan te scherpen met de gedachten die daar leven. Neem de vragen over de suikermarktordening en over de uitbreiding van suiker. Er komen andere tijden aan. Daarover worden in de kringvergaderingen kritische vragen gesteld. Waarom uitbreiden op referentieniveau en niet

Johan van Driel: "...gewoon je boerenverstand blijven gebruiken"

op aandelenniveau? Bijvoorbeeld. In de RvT zijn wij ook met die materie bezig."

Wethouder

Van Driel (46) valt in de bestuurderscategorie 'Van vele markten thuis'. Hij werkte bij een biologische akkerbouwer in Frankrijk, heeft in Heerenveen een afzetorganisatie van biologische producten opgezet, bij Barenbrug Graszaad een hoofdafdeling Planning. Hij was er hoofd van de afdeling Contracteert Nederland en heeft daarna met zijn neef het familieloonwerkbedrijf overgenomen. Sinds 2006 is hij CDA-wethouder in Korendijk, een gemeente van ruim tien-duizend inwoners met vier kernen en twee buurtschappen in de Hoeksche Waard. Van Driel is wethouder Wet Maatschappelijke Ondersteuning en Ruimtelijke Ordening. In zijn portefeuille zitten ondermeer onderwijs, volkshuisvesting, volksgezondheid en ouderen- en jeugdbeleid. Sinds zijn wethouderschap bestiert Johan uitsluitend nog de akkerbouwpoort uit het familiebedrijf (50 hectare). Hij teelt tarwe, consumptieaardappelen, zaaiuien, mosterd- en koolzaad voor vermeerdering en 3,5 hectare suikerbieten (Alexina).

Coöperatieve gedachte

Van Driel, een oud-CSM-teler, was drie jaar kringbestuurder, voordat hij werd voorgedragen voor de RvT. "Ik ben niet opgevoed in de coöperatieve gedachte, maar heb mij

destijds blij laten verrassen door de kracht die er in een coöperatie zit. Die had ik niet verwacht. Ik voelde mij meteen thuis. Ik vind het een uitdaging om Cosun vanuit deze functie verder te helpen", vertelt hij. "Het is ook leerzaam, want je maakt zo kennis met een andere kant van het coöperatieve bedrijf. De RvT is het geweten en de klankbordgroep van de ledenraad. Soms wordt flink doorgevraagd bij de RvB, voordat wij ons akkoord geven. Je fungeert als een raadslid dat het college van B&W controleert en toezicht houdt."

Hij vervolgt: "Als toezichthouder moet je gewoon je boerenverstand blijven gebruiken en weten wat leeft onder de leden. De externe leden van de RvT zijn een waardevolle aanvulling daarin. Het mooie van de externe leden is dat die onbevanger naar de coöperatie kijken. Hun onafhankelijke visie en inbreng leidt tot meer scherpte in de discussie. Ze zijn bovendien afkomstig van bedrijven die wereldwijd actief zijn. Ook dat soort bedrijven moet je snappen."

Ton Schönwetter

Erik Emmens teelt klimaatneutraal

Een van de uitdagingen waarvoor de akkerbouw zich gesteld ziet, is klimaatneutraal telen. Of het kan, hangt van de specifieke bedrijfsomstandigheden af, maar met een slimme aanpak is een heel eind te komen, leert het voorbeeld van Erik Emmens uit Zeijen. Erik doet met zijn bedrijf mee aan het project Boer en Klimaat.

Erik Emmens: "Bewerkingen zoveel mogelijk in één werkgang"

Gaan we toe naar een uitbetaling op 'klimaatneutrale suikerbiet'? "Het zou mooi zijn als het kon, maar als coöperatie moet je daaraan niet willen beginnen. Dat is zeer ingewikkeld. Hoe verder weg van de fabriek bijvoorbeeld, hoe meer transportbeweging en brandstofverbruik en dus hoe meer CO₂-uitstoot. Dat maakt het al veel moeilijker om het te realiseren. Je bedrijf als geheel klimaatneutraal maken is al mooi zat", zegt Erik Emmens.

Erik (46) teelt zetmeelaardappelen (65 ha), pootgoed (5 ha), consumptieaardappelen (5 ha), suikerbieten (20 ha), graan (25 ha) en heeft 7 hectare akkerranden. Ook is hij teeltadviseur bij DLV Plant. Zijn boerderij ligt midden in het dorp, zijn percelen in een straal van 5 kilometer eromheen.

Spitmachine

Door duurzaam bodembeheer en beperking van het brandstofverbruik heeft Erik het afgelopen jaar de CO₂-uitstoot op zijn bedrijf fors weten te verminderen. Hij blijkt zelfs

Duurzaam bodembeheer helpt

klimaatneutraal te hebben geproduceerd. De CO₂-winst is vooral behaald met de beperking van het brandstofverbruik. Dat is teruggebracht van 120 liter per hectare naar 100. In dit verbruik zijn het loonwerk en de mestaanvoer niet meegerekend. De

brandstofbesparing zit hem voornamelijk in de manier van grondbewerking. "Ik kom zo weinig mogelijk op het land. Bewerkingen doe ik zo veel mogelijk in één keer", vertelt hij. Emmens heeft een spitmachine. "Daarmee bespaar ik ongeveer 25% brandstof. Met de spitmachine heb ik een hogere capaciteit, kan ik meer hectares doen en ben ik veel sneller klaar." Ook heeft hij geïnvesteerd in een cultivator van 6 meter breed. De grondbewerking doet hij vlak voor het zaaien en poten. "Het zaaibed maak ik het liefst klaar op de dag dat ik zaai. Daarmee hou je ook de vochthuishouding goed. Een zaaibed langer van tevoren klaarmaken is niet goed", vertelt hij. Erik zaait doorgaans rond half maart. Hij teelt Isabella. "Rizoctoniaresistente rassen is

het enige wat je in deze streek kunt telen. In die rassen mag best meer keuze komen", zegt hij. Een voordeel van spitten boven ploegen is ook dat 'van kant tot kant' kan worden gezaaid.

Het grootste brandstofverbruik vindt in de bietenteelt plaats tijdens de oogst. Bij Erik oogst een loonwerker. Voor de registratie wordt gewerkt met standaardnormen. Gekeken wordt nog hoe dat verbruik nauwkeuriger kan worden geregistreerd.

Beregening

Erik doet niet aan beregenen. Ook dat scheelt brandstof. Emmens teelt op leemhoudende grond en esgrond. "Beregenen is niet rendabel. Water is ook niet altijd nodig. Een gewas met een goed wortelstelsel kan lang doorgroeien. Dat vocht komt wel een keer. Dat wordt vaak onderschat. Water maakt het gewas lui. Als de plant moet zoeken, krijg je een sterker wortelgestel", aldus Erik. "Als ik moet gaan beregenen, word ik geen boer, heb ik vroeger wel eens geroepen. Het probleem is eerder dat het tijdens de oogst te nat is, dan te droog tijdens de groei. Dat enkele jaar dat het echt te droog is, neem ik voor lief. Zeker in bieten. Die herstellen zich toch wel." Beregenen is overigens ook niet overal mogelijk. Emmens huurt en ruilt veel percelen voor de aardappelteelt. Ook daar heeft hij voordeel van de beperkte grondbewerking. Door de spitmachine houdt de bodem het vocht beter vast. Erik: "Elke grondbewerking is vochtverdamping. Ongeveer 10 millimeter. De clou is om dat vocht vast te houden."

Ook in de onkruidbestrijding bespaart Emmens brandstof. Hij doseert naar grootte van het onkruid. Met maximaal vier bespuitingen is hij klaar. Schoffelen doet hij niet, want zegt hij "dan krijg je een nieuw onkruidbed. Ik heb er nu twee jaar ervaring mee en het bevalt goed." Erik spuit bij voorkeur 's avonds laat of 's morgens heel vroeg. "Dan kun je goed zien waar het neervalt. De werking van de middelen is dan optimaal", vertelt hij.

Organische stof

CO₂-winst boekt hij ook met het inzaaien van groenbemester en met grascompostering. Erik: "Hoe meer organische stof je aanvoert, hoe meer CO₂ wordt vastgelegd." Emmens zaait groenbemester waar mogelijk. "Maar daaraan zitten ook nadelen: kosten en aaltjes. Japanse haver is funest. Grasland bevordert vrij levende aaltjes. Ook ritnaalden zijn een probleem." Voor bietenland wordt varkensdrijfmest gebruikt van

"Akkerbouwbedrijf heeft toegevoegde waarde voor de omgeving"

een vaste leverancier. "Voor de toekomst is runderdrijfmest een optie, omdat daarin veel organische stof zit en de verhouding fosfaat, stikstof en kali gunstig is voor de suikerbieten", aldus Erik.

Afgelopen jaar heeft Emmens grascompost van natuurterreinen gebruikt om de bodem te verbeteren. "Het gebruik van compost uit natuurgebied is voor de toekomst een mooie groene dienst. Hier is een winwinsituatie mogelijk", zegt hij. Op het demobedrijf van Erik ('Op de Es' geheten) gaat dit jaar een vergelijkingsproef met gras uit natuurgebied en gewone compost van start. Daarbij wordt ook gekeken naar het effect van kationen op mineralen en de CO₂-uitstoot. Vorig jaar werden er proeven gehouden met rijenbemesting (borium en natrium) in bieten. Dit jaar wordt de stikstofbemesting onderzocht. Erik: "De stikstofgebruiksnormen zijn te laag voor dit gebied. Op deze grond is voor suikerbieten 150 kilo stikstof nodig. De basis voor een plant moet goed zijn. Voor zomergraan is de norm 20 kilo te laag."

Groene en blauwe diensten

De grascompostering kan de akkerbouw nieuwe toegevoegde waarde geven, bevoegt Emmens. "De akkerbouw kan zo de regio klimaatneutraler maken. Staatsbosbeheer bijvoorbeeld heeft hier heel veel grasland in beheer. Dat is een mooie compostvoorziening. Ver met gras rijden is zeer oneconomisch. Dat moet je dus in de streek houden." Erik ziet daarin een rol weggelegd voor de Agrarische Natuurvereniging Drenthe, waarvan hij lid is. De natuurvereniging heeft ondermeer al het collectief akkervogelbeheer opgepakt. "Als boer ben

je beheerder van het landschap. Daar is collectief geld mee te verdienen. Het is maatwerk. De kunst is dat je bedrijfsontwikkeling doorgaat, terwijl je iets extra's doet voor de omgeving", stelt hij. "Veel van dat natuurgasland is in de jaren '70 in het kader van de vergroening weggegeven aan behorende instanties. We kunnen geen hectare grond meer missen en de opbrengst moet omhoog. Met groene en blauwe diensten is er toekomst." De ANV Drenthe wil zo ook de schouwsloten van het waterschap weer terug in eigen beheer.

Zonnepanelen

De CO₂-balans op Emmens' bedrijf kan overigens nog verdere verbeteren als de plannen voor een windmolen en zonnepanelen doorgaan. Erik: "De investering in zonnepanelen staat even in de parkeerstand, want het rendement is te laag. Ik gebruik 20.000 kW stroom per jaar. Dat komt overeen met 150 m² zonnepaneel. Dat kost 30.000 euro. Je kunt beter in bietenquotum investeren dan in zonnepanelen. Quotum is in drie jaar terugverdiend, zonnepanelen in zeven jaar." Investeren in zonne-energie wordt pas interessant als de zonnepanelen op Eriks schuur ook stroom kunnen leveren voor de naburige woonboerderijen met hun karakteristieke rieten daken.

De zonnecollectoren zouden op een nieuw te bouwen schuur moeten komen. Het plan wordt uitgewerkt in een werkgroep die Zeijen klimaatneutraal wil maken. Erik: "Als bedrijf heb je zo nog meer toegevoegde waarde voor je omgeving."

Ton Schönwetter

Levendige discussies in kringvergaderingen

Cosun kan terugkijken op een serie goed bezochte ledenbijeenkomsten. Van half februari tot begin maart zijn in de afdelingen en kringen negentien bijeenkomsten geweest.

Vele onderwerpen passeerden de revue

De raad van beheer en directie gaven een toelichting op de stand van zaken ten aanzien van de suikermarktordening, de strategie van Cosun, de nieuwe Betacalregeling en de resultaten van het afgelopen jaar met daaraan gekoppeld de vooruitzichten voor de komende jaren. De opkomst was goed en de discussie was veelal levendig.

Vergaderingen goed bezocht

De raad van beheer en de directie konden een mooie bietenprijs en goede bedrijfsresultaten presenteren aan de leden. De leden waren tevreden over de bietenprijs. Wel was er discussie over de groeiplannen. Cosun wil op termijn verdubbelen in omzet. Die groei-doelstelling geldt zowel voor suiker als voor de andere activiteiten. Groei in suiker is binnen het huidige marktordeningssysteem maar beperkt mogelijk. Het kan door meer surplus-suiker af te zetten, door de verwerking van ruwe rietsuiker en eventueel door overnames. Als op termijn de marktordening stopt, komen er meer mogelijkheden. Uitgangspunt daarbij is dat de huidige leden dan de kans krijgen om die groei in te vullen. Dit met de huidige basisreferentie als vertrekpunt.

Betacalregeling

Veel vragen en opmerkingen gingen over de Betacalregeling. Niet elk lid past het om Betacal af te nemen. Andere leden beklaagden zich juist over het feit dat de vrije verkoop tijdelijk is stilgezet in afwachting van de reactie van de leden op het aanbod om het evenredig deel af te nemen. Daarnaast kwamen er ook specifieke knelgevallen naar voren. Naar verwachting is er voldoende Betacal beschikbaar om aan de vraag te voldoen. Tijdens de vergaderingen was het echter niet mogelijk om toezeggingen te doen, omdat de leden tot 1 april

de tijd hadden om te reageren op het aanbod van Cosun voor gratis afname. De regeling wordt geëvalueerd. Dit kan leiden tot aanpassingen in de werkwijze voor 2014 en later.

Veldleeuwerik

Bij enkele bijeenkomsten was Veldleeuwerik een hot item. De raad van beheer heeft toegelicht hoe Cosun hier in staat. Veldleeuwerik is een onafhankelijke stichting en geen onderdeel van Cosun. Wel staat Cosun er positief tegenover, omdat Veldleeuwerik de deelnemers de kans biedt om zich te verdiepen in hun bedrijfsvoering, wat voor hen kan leiden tot een financieel voordeel. Veldleeuwerik wil in het gehele land actief worden, maar in sommige gebieden is er onvoldoende belangstelling om te starten met een groep. De stichting Veldleeuwerik heeft vanaf het begin de afnemers betrokken bij het project. Dit heeft ertoe geleid dat een deel van de klanten van Cosun bereid is om een iets hogere prijs te betalen voor suiker die geproduceerd is onder het Veldleeuwerik-logo. Cosun kan daardoor op haar beurt iets meer voor de bieten van deelnemers aan Veldleeuwerik betalen. Komt er geen of onvoldoende meerwaarde uit de markt, dan zal ook de vergoeding aan de telers dalen of verdwijnen.

Jan Willem van Roessel

Surplus in toewijzing

In 2013 betaalt Cosun voor de eerste vijf procent surplusbieten de quotumprijs. Vanaf 2014 wil Cosun het systeem veranderen en een klein percentage surplusbieten opnemen in de toewijzing. Cosun denkt geleidelijk te kunnen groeien in de afzet van surplus-suiker. Dit kan op deze manier worden ingevuld door de leden. Leden die deze groei mogelijk maken, hebben bij het einde van de quoteringsperiode ook een hogere referentie als uitgangspunt voor de aanvullende groei die dan mogelijk wordt. Dit is

ook verteld in de vergaderingen. Daarbij werd echter tevens gemeld dat de discussie hierover in de ledenraad nog niet was afgerond. Inmiddels heeft de ledenraad zich in een extra vergadering akkoord verklaard met dit voorstel. De raad van beheer zal het voorstel uitwerken in een aanpassing van het reglement suikersysteem. De ledenraad spreekt zich daarover uit in de meivergadering. De aanpassing kan vervolgens meegenomen worden in de toewijzing voor 2014 die in augustus wordt verstuurd.

Met stevia is er een nieuwe krachtige zoetstof op de markt. Een bedreiging? "We zien het juist als een kans", zegt Robert Schilleman, commercieel manager Consumer Products bij Suiker Unie. "We denken zelfs dat door nieuwe productconcepten de totale suikermarkt kan groeien."

Suiker Unie ziet stevia als kans

De steviaplant wordt al eeuwenlang in gedroogde en verpulverde vorm gegeten in Midden- en Zuid-Amerika. In het Verre Oosten (China, Japan) zit stevia al decennialang in ondermeer frisdrank en zuivel. De Europese Unie heeft de zoetstof pas sinds december 2011 goedgekeurd als voedingsmiddel, en dan nog slechts het zoetextract ervan. "Dat maakt de toepassing van het plantje beperkt", stelt Robert Schilleman. "Bovendien mag je het extract niet overal in verwerken, bijvoorbeeld niet in bakkerijproducten. Verder mag je niet zeggen dat het steviaextract natuurlijk is. Dat komt, doordat bij de productie oplosmiddelen worden gebruikt, zoals alcohol. Je mag wél zeggen dat stevia, dit in tegenstelling tot kunstmatig zoet, een natuurlijke oorsprong heeft."

Deze en andere beperkende voorwaarden nemen niet weg dat stevia begin 2012 met het nodige kabaal op de markt kwam als dé nieuwe zoetstof, bijna een wondermiddel.

Robert Schilleman: "In combinatie suiker en stevia zit groeiconcept"

Met als pluspunten dat het geen calorieën bevat en gemiddeld tweehonderd keer zoeter is dan suiker. "Maar ook tweehonderd keer duurder", voegt Robert er fijntjes aan toe. "In het eerste kwartaal waren er on-

Nieuwe marktmogelijkheden

geveer 140 productintroducties met stevia, waarvan de helft zogeheten table tops. Dat zijn houdertjes met zoetjes, waarin voor 99,9% vulmiddel zit. Verder is er ondermeer fruitsap, ijsthee en drinkyoghurt met stevia."

Realiteitszin

Na de introductiehausa lijkt de euforie plaats te maken voor realiteitszin. Niet in de laatste plaats doordat de nieuwe producten tot nu toe relatief weinig aftrek vinden. Dat komt mede, doordat stevia een dropachtige bijmaak heeft die maar moeilijk te maskeren is. "Een ander nadeel is dat producten met stevia duur zijn", zegt Schilleman. "Nog een probleem is dat stevia een zeer reactieve stof is, waarmee je moeilijk applicaties kunt maken. Stevia reageert vaak anders dan verwacht. Daardoor krijg je vaak ook een ander eindproduct. Een A-merk kan zich dat niet permitteren. Het is sowieso lastig om een continu identieke stevia grondstof geleverd te krijgen. Daardoor reageert stevia telkens anders in productieprocessen van verwerkers."

In de VS is stevia sinds 2008 op de markt. Tot nu toe gaat het om niet meer dan 300 ton. Schilleman: "Het illustreert dat je stevia niet zo maar eventjes introduceert."

Uitermate geschikt

De bevindingen betekenen niet dat Suiker Unie met een gerust gevoel achterover gaat

De toepassing van stevia is voorlopig nog beperkt

leunen. Integendeel. Als klanten producten willen ontwikkelen met stevia, zal Suiker Unie hen daarbij helpen, benadrukt Schilleman. "Daar liggen kansen. Suiker is namelijk uitermate geschikt om de bijmaak van stevia te neutraliseren. Met nieuwe productconcepten denken we zelfs dat de totale suikermarkt kan groeien. We ontwikkelen die voor ondermeer zuivel en frisdrank, waarin we suiker en stevia in de meest ideale verhouding combineren. Zo onderscheiden we ons van de concurrentie. De concurrenten bieden stevia alleen maar aan als product naast suiker." Inmiddels heeft Suiker Unie een distributieovereenkomst gesloten met een gerenommeerde steviafabrikant uit Chili. Schilleman: "We weten nu precies hoe stevia werkt en welke problemen kunnen optreden. We hebben ons gedegen voorbereid en staan voor onze klanten klaar als professionele gesprekspartner over stevia."

Komen er suikerklontjes met stevia? "Daar zijn we mee bezig. Ook in consumentenproducten willen we graag onze innovatie en kunde terug laten komen."

Interessante inzichten Unitip-bijeenkomsten

De bespreking van Unitip-gegevens levert een schat aan waardevolle informatie op over tal van teeltonderwerpen. Hieronder volgt een impressie van de onderwerpen die onlangs in diverse regionale bijeenkomsten ter tafel zijn gekomen. De aandachtspunten verschillen per regio. De grote gemene deler is het enthousiasme over vliesdoek bij de bewaring.

Bijeenkomst in Oost-Flevoland

Bij de Unitip-bijeenkomsten in de Noord-oostpolder zijn ondermeer 'nieuwe' ziekten en plagen onder de loep genomen, zoals rhizomanie (de doorbraak), verticillium en stemphylium en hoe hiermee om te gaan.

"In de Noordoostpolder werd vooral het gebruik van vliesdoek bij de bewaring van de bieten als zeer positief ervaren. Het scheelt al snel een paar tienden van een procent aan suiker. Wel moet de temperatuur goed gevolgd worden", rapporteert Kees Geschiere, districtshoofd agrarische dienst.

Ook is uitgebreid stilgestaan bij de Betacal-regeling. Een proef met Betacal liet zien dat door het gebruik ervan de hoeveelheid Ca beschikbaar in de bodem duidelijk toenam. Bij Betacal MgPlus gebeurde datzelfde met de Mg-beschikbaarheid. Geschiere: "De pH van 7,2 werd niet verhoogd, zodat geen

problemen verwacht worden met schurft in aardappels."

Minder stikstof

Bij twee bijeenkomsten in Noord-Holland zijn vooral de stikstofbemesting, bewaring en invertsuiker besproken. Robert Verberg, districtshoofd in die provincie: "De tendens

Telers bespreken teeltresultaten

is bemesten op basis van ervaring. De gebruikte hoeveelheid stikstof is in de loop van de jaren gedaald, terwijl de bietenopbrengst daarvan geen hinder ondervindt."

Om hoge invertwaarden te voorkomen is het van belang de bieten goed te koppelen en bij de bewaring de temperatuur niet te hoog te laten oplopen.

Organische stof

"Op de noordelijke lichte grond ging het vooral over de bodemkwaliteit, het aanaarden van de bieten, bladvlekken, stuifbestrijding en uiteraard ook de bewaring", meldt districtshoofd Peter Roelfsema.

De zorg over het op peil houden van het organische stofgehalte neemt toe onder de Unitip-telers. "De mogelijkheden van stro achterlaten op het land, gebruikmaken van compost en de aanwending van organische mest worden maximaal benut. Door de verdere aanscherping van de fosfaatnormen zijn ook de mogelijkheden om organisch te investeren in de bodem verder beperkt. Bij groenbemesters is het van groot belang op het resistentieniveau van aaltjes te letten", benadrukt Peter. "Een veel gehoorde uitspraak is dat steeds hogere opbrengsten per hectare vragen om meer voeding voor de plant."

Bieten aanaarden

De rookkwaliteit wordt voor een groot deel bepaald door het geheel van teeltmaatregelen die men neemt van zaaibedbereiding tot oogst. Een punt dat aandacht verdient, is het aanaarden van bieten. Roelfsema: "Een trend op de lichte grond is dat in de laatste LDS-toepassingen Frontier Optima wordt toegevoegd voor een langere bodemwerking. Daarmee vervalt de noodzaak om zwaar aan te aarden. Licht aanaarden of werken met onkruidverdelgers op de schofels is voldoende."

Op zandgrond aarden veel telers hun percelen al niet meer aan. De Unitip-deelnemers waren unaniem positief hierover. Roelfsema: "Enkelen hadden een deel van het perceel als proef aangeaard. De ervaring was dat er

Veel positieve ervaringen met vliesdoek

in de herfst geen verschil was in onkruid-bezetting. Op dalgrond is meer twijfel over deze aanpak gezien de onkruiddruk. De telers zien echter ook hier in dat zwaar aardden negatief uitpakt op de rooibaarheid van de percelen en gaan ook hier sturen op minimale rugopbouw.”

Unitip werkt zo

Eind februari, begin maart hebben alle Unitip-deelnemers een uitnodiging ontvangen voor de bespreking van de resultaten in hun regio. De deelnemers hebben na de bietenlevering de enquêtes afgerond door de levering te koppelen aan het perceel waarmee ze deelnemen aan Unitip. Ook hebben ze de bedrijfsgegevens op onderdelen aangevuld, ondermeer met de teeltkosten. De informatie wordt verwerkt in het landelijke Unitip-verslag en gebruikt in rapportages voor de gespreksgroep. Die bespreekt de resultaten samen met de agrarische dienst. In de gespreksgroep kunnen ook ideeën en ervaringen worden getoetst bij collega-telers. Deelnemen aan Unitip levert veel waardevolle teeltinformatie. Het zet aan tot kritisch nadenken over de eigen teelt.

Stemphylium

Bij de meeste Unitipdeelnemers in het noordoosten was het afgelopen jaar stemphylium (gele vlekjes) terug te zien. Duidelijk is dat men vanaf eind juni bij koel en vochtig weer alert moet zijn op de ontwikkeling van deze ziekte. Regelmatige inspectie en een juiste onderkenning van het ziektebeeld waren dan ook een vaak gehoord thema in de discussie.

Stuifbestrijding

Voor een goede standdichtheid van het antistufdek is het gebruik van voldoende gerst (75 kg/ha) met een goede kiemkracht een prima basis. Slechte ervaringen waren er met Quence. Dit ras is erg gevoelig voor LDS-besputtingen en ontwikkelt zich dan nauwelijks.

De bewaring van bieten vroeg afgelopen jaar meer aandacht door de hoge buiten-temperaturen in het laatste deel van de bewaarperiode. Het devies is: Blijf de temperatuur monitoren. Bij temperaturen van >7 graden Celsius in de hoop is extra ventilatie wenselijk. Het advies is: Aan de voet opengooien of gebruik aardappelkistjes om een luchtstroom op gang te brengen. Overigens bleken hopen in de luwte van gebouwen en/of een bomenrij gevoeliger voor opwarming.

Bewaarverliezen

Op Noord-Beveland kwam de duurzaamheidmodule ter sprake. Het gaat hierin om een zo hoog mogelijke suikeropbrengst tegen zo laag mogelijke inzet van middelen en energie. Ynego Brouwers, districtshoofd aldair: “De telers gaven aan al heel duurzaam bezig te zijn, maar ze vragen zich ook af wat het hen oplevert. De conclusie was dat telers vooral transparant moeten zijn door te laten

zien wat ze doen.” Daarnaast was er ook hier veel belangstelling voor de bewaring. Tussen de deelnemers onderling waren er grote verschillen in bewaarverliezen. Brouwers: “De deelnemers waren positief over het gebruik van vliesdoek. Maar ook de wijze van storten van de hoop (langgerekt, vierkant en hoogte) gaf duidelijke verschillen.”

Duurzaam telen

“In het Zeeuws-Vlaanderen lichtten de deelnemers zelf hun teelt toe”, vertelt districts-hoofd Jurgen Michielsen. “Een onderwerp waarop dieper werd ingegaan, was ook hier het gebruik van vliesdoek. Dat geeft een lager suikerverlies dan bewaring zonder doek. Omdat de bieten droog blijven, is er minder broei.” Tevens werd ingegaan op de huidige Betacalregeling en werd de duurzame bienteelt besproken. Jurgen: “De deelnemers vonden dat ze al aardig duurzaam telen.”

Vliesdoek

Ook in Oost- en Zuidelijk Flevoland werd positief geoordeeld over het vliesdoek. “Het tarapercentage ligt hier vaak niet aan de lage kant. Voor de bewaring is dat een slechte uitgangspositie”, vertelt Peter Koopmans. “In combinatie met neerslag ontstaat er daardoor meer broei in de hopen. Het gebruik van vliesdoek geeft een drogere hoop. Het vergemakkelijkt een natuurlijke ventilatie. Daardoor is er duidelijk minder bewaarverlies.” In Flevoland zijn ook goede ervaring opgedaan met het gebruik van noppenfolie (vier meter breed) dat in de vorstperiode onder het vliesdoek wordt geschoven om zo de zijkant volledig te beschermen tegen de vorst.

Melganzevoet is soms lastig te bestrijden

Melganzevoet ontsnapt regelmatig aan de onkruidbestrijding. Hiervoor zijn een aantal verklaringen. Te laat spuiten, sterk afgeharde melganzevoet en resistentie tegen metamitron zijn de belangrijkste.

Melganzevoet is een lastig te bestrijden onkruid, soms is er zelfs sprake van resistentie. Echter, ook resistente melganzevoet is goed onder controle te houden met bestaande middelen.

Proefveld resistente melde 2012: goede beheersing van resistente melde is mogelijk

Op tijd beginnen essentieel

Zodra de melganzevoet (*Chenopodium album*, hierna melde genoemd) echte blaadjes heeft, is een effectieve bestrijding lastiger. Begin daarom met spuiten als de onkruidplantjes in het kiembladstadium staan. Melde kiemt over een langere periode. Houd dit goed in de gaten, u kunt ook te vroeg stoppen met de bespuitingen!

Ongunstige weersomstandigheden

Droge en schrale weersomstandigheden hardt melde extra af, waardoor ze moeilijker te bestrijden is. In de eerste plaats is het dan belangrijk om in de avond of vroege ochtend te spuiten. De bespuitingen zijn dan wat effectiever. U kunt ook de doseringen met bijvoorbeeld 50% verhogen.

Resistentie tegen metamitron komt voor

De afgelopen jaren toonden aan dat er in Nederland percelen zijn waar de melde resistent is tegen metamitron, vooral in gebieden met een intensieve aardappelteelt. In deze teelt past de teler metribuzin toe. Dit middel heeft hetzelfde werkingsmechanisme als metamitron. Beide stoffen zijn fotosyntheseremmers. Het gebruik van zowel metamitron als metribuzin bevorderde de resistentie. In dit geval betekent resistentie tegen metamitron dat de onkruiden hiervoor minder gevoelig zijn.

Hoe resistente melde te bestrijden

In 2011 en 2012 vond onderzoek plaats naar de mogelijkheden om resistente melde effectief te bestrijden. In 2011 was de melde erg afgehard en moeilijk te bestrijden. In 2012 waren de weersomstandigheden veel gunstiger voor een goed resultaat. Uit de resultaten bleek dat beheersing van resistente melde in suikerbieten mogelijk is met een combinatie van metamitron, ethofumesaat, fenmedifam en olie. Onder afgeharde omstandigheden is het advies om de doseringen te verhogen en enige gewasdrukking voor lief te nemen. Opvallend was dat metamitron in de combinatie nog steeds een belangrijke bijdrage leverde aan het bestrijdingsresultaat van de resistente melde. Dit middel moet u dus in de combinatie laten.

Hieronder staan kort samengevat de belangrijkste maatregelen voor een effectieve bestrijding van melde (en veel andere onkruiden):

- spuit voordat de eerste echte blaadjes zichtbaar zijn;
- verhoog de dosering onder afgeharde omstandigheden;
- spuit 's avonds of 's morgens vroeg;
- neem altijd metamitron op in de combinatie.

Peter Wilting

Laat onkruidbieten niet staan!

Als u in het verleden niet of niet op tijd schieters hebt verwijderd, dan zullen er mogelijk onkruidbieten in uw bietenperceel verschijnen. Ze ontstaan uit het zaad van schieters. Verwijder onkruidbieten, want ze kunnen veel zaad produceren en concurreren met het bietengewas.

Laat het niet zo ver komen!

Bestrijding van onkruidbieten

Onkruidbieten staan in de rij, maar er ook tussen. Aan dat laatste kunt u ze herkennen. Tussen de rijen kunt u ze bestrijden door te schoffelen. De eerste keer ongeveer in het vierbladstadium, daarna is vaak nog een extra schoffelf bewerking nodig. Onkruidbieten in de rij moet u met de hand verwijderen.

Als er erg veel in de rij staan, kunt u als noodmaatregel de bloeistengels die boven het gewas uitsteken, afmaaien. Het advies blijft om schieters van 'normale' bieten te verwijderen, voordat ze rijp zaad hebben gevormd. Hiermee voorkomt of beperkt u problemen met onkruidbieten in de toekomst.

Rubriek onder
verantwoordelijkheid van

Postbus 32, 4600 AA Bergen op Zoom
Telefoon: 0164 274400
Fax: 0164 250962
E-mail: irs@irs.nl
Internet: www.irs.nl
Eindredactie: Jurgen Maassen

Schadedrempels dragen bij aan financieel rendement bietenteelt

De bietenprijs was in 2012 prima. Dit heeft bijgedragen aan een uitstekend financieel rendement. Het verkrijgen van zoveel mogelijk tonnen bieten van een hectare is een andere belangrijke basis voor een goed saldo. Alle beslissingen die telers nemen, dragen bij aan dit rendement. Voor het besluit of bestrijding van insecten nodig is, zijn er schadedrempels beschikbaar.

Het gebruik van schadedrempels draagt bij aan een beter financieel resultaat. Daarnaast behoort het ook tot één van de principes van een geïntegreerde gewasbescherming volgens de EU-richtlijn 'Duurzame gewasbescherming'. Vanaf 2014 zijn gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen verplicht om deze richtlijn te volgen. Meer informatie hierover voor de suikerbietenteelt kunt u vinden op de website van het IRS.

Bladluizen

Bij de bestrijding van bladluizen dient de teler rekening te houden met de soort die aanwezig is. Zo ligt de schadedrempel van de zwarte bonenluis (tabel 1) veel hoger dan van de groene perzikbladluis (tabel 2). De groene perzikbladluis kan namelijk virus overbrengen wat veel meer schade geeft dan de zuigschade die de zwarte bonenluis veroorzaakt. Als teler kunt u het beste minimaal een keer per week uw gewas inspecteren. Bij de zwarte bonenluis is dit belangrijk, omdat de bladeren door zuigschade omkrullen. Als dit te erg is, dan is het moeilijk om de luizen nog goed te bestrijden die aan de onderkant van de bladeren zitten. Bestrijding van beide soorten luizen kan met Pirimor (0,4 kg/ha) of Calypso (0,15 l/ha). Pas de middelen bij voorkeur toe in de avonduren als de zon niet fel is. Licht breekt deze insecticiden namelijk

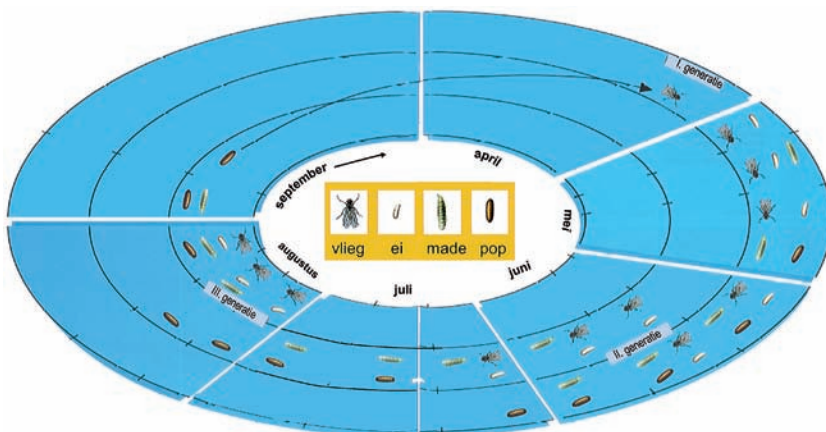
De groene perzikbladluis met twee nakomelingen. Alleen met een loep zijn ze te onderscheiden van andere groene bladluizen

versneld af. Bij gebruik van zaad met insecticiden zijn de planten de eerste tien weken na zaai tegen insecten beschermd.

Bietenvlieg

Ook voor de bestrijding van de bietenvlieg in het voorjaar is er een schadedrempel (tabel 3). Vanaf de gewassluiting kan een biet 30% van zijn blad missen voordat er schade optreedt, waardoor de schadedrempel op dat moment dus hoger ligt. De bietenvlieg kunt u bestrijden met dimethoaat (0,25 l/ha, maximaal één keer per seizoen). Voor het bestrijden van de bietenvlieg is het juiste tijdstip van zeer groot belang. Het beste moment is als de larven uit de eieren komen.

De bietenvlieg kent drie generaties per jaar. Bestrijd ze op het moment dat de larven uit de eieren kruipen. De eerste generatie zet zijn eieren eind april af, de tweede generatie half juni en de derde generatie begin augustus

Zijn er al verdorde mineergangen zichtbaar, dan heeft bestrijding vaak geen zin meer, omdat de larven dan al weer verpopt zijn. Het verpoppen vindt plaats in de grond, waardoor het insecticide de levenscyclus niet zal stoppen. Dan bestaat de kans dat er in de tweede of derde generatie alsnog schade kan ontstaan (figuur). Bovendien zullen met de toepassing van het insecticide wel alle natuurlijke vijanden worden gedood, waardoor juist meer schade zou kunnen ontstaan. Een teler dient dus altijd rekening te houden met de levenscyclus alvorens over te gaan tot een bespuiting.

Overige insecten

Informatie over andere insecten is te vinden op www.irs.nl of in de 'Gewasbeschermingsupdate', die bij het vorige nummer van Cosun Magazine is meegestuurd.

Elma Raaijmakers

Tabel 1. Bestrijdingsdrempels van de groene perzikbladluis.

periode	aantal groene perzikluizen per tien planten
mei en eerste helft juni	meer dan twee
tweede helft juni	meer dan vijf
eerste helft juli	meer dan vijftig

Tabel 2. Bestrijdingsdrempels van de zwarte bonenluis.

maand	aantal zwarte bonenluizen
mei/juni	meer dan 50% van de planten bezet met kolonies van dertig tot vijftig luizen
juli	meer dan 75% van de planten bezet met grote kolonies van meer dan 200 luizen per plant

Tabel 3. Bestrijdingsdrempel van de bietenvlieg.

aantal echte bladeren per plant	aantal gevulde eieren en/of larven per plant
2-4	4 of meer
4-6	8 of meer
6 of meer	20 of meer

Met de juiste diagnose een geïntegreerde aanpak van ziekten en plagen

Eén van de acht pijlers van de door de Europese Unie verplichte geïntegreerde gewasbescherming is monitoren. Hiermee bedoelt men dat u eerst moet kijken in het gewas voordat u een gewasbeschermingsmaatregel uitvoert. Belangrijk is dat u constateert wat er aan de hand is en hoe ernstig het is. Bij het eerste punt kan IRS Diagnostiek u hulp bieden, bij het tweede kunt u veel informatie op de website van het IRS vinden.

Diagnostiek

Al jarenlang is IRS Diagnostiek beschikbaar voor Nederlandse suikerbietentelers. Op dit punt werkt de Nederlandse suikersector al jaren geïntegreerd. Ook in het seizoen 2013 is IRS Diagnostiek weer beschikbaar. U kunt uw monsters inzenden via uw teeltadviseur (zie kader). Op deze manier verspreidt de kennis zich sneller, omdat een teeltadviseur bij veel telers in het veld komt.

De juiste diagnose is belangrijk om problemen te herkennen en bepaalt welke maatregelen u kunt nemen. Die maatregelen moeten nu de schade zoveel mogelijk beperken en proberen dezelfde problemen in een volgende teelt te voorkomen.

Hulpmiddelen

Naar aanleiding van de diagnose komt altijd de vraag of u er (nog) iets aan kunt doen en of dit dan rendabel is. Antwoorden hierop komen uit onderzoek van onder andere het IRS. Veel onderzoeksresultaten zijn beschikbaar via de site van het IRS (www.irs.nl). Daarnaast behandelen we actuele onderwerpen in onze nieuwsberichten. Uitgebreide achterliggende informatie en adviezen

De ziekten-en-plagen-applicatie is ook beschikbaar voor de smartphone met Android of Apple. Hiermee kunt u in het veld achterhalen welke ziekte of plaag de suikerbieten aantast

zijn altijd beschikbaar in de teelthandleiding. Die is ook te raadplegen via de site. Bovendien hebben we kennis en adviezen van diverse onderwerpen gebundeld in de zogeheten applicaties.

Eén daarvan is de applicatie ziekten en plagen, sinds vorig jaar gratis beschikbaar op de smartphone (Android en Apple). Met behulp hiervan zijn ziekten en plagen te herkennen. Met de app op de smartphone kan het zelfs in het veld. Door middel van een keuzemenu komt u uit bij een ziekte of plaag. Met behulp van foto's kunt u de symptomen vergelijken met wat u in het veld ziet. Op basis hiervan zijn veel ziekten en plagen te herkennen. Echter, een loep of binoculair is hierbij een must om alle details te zien.

Heel veel informatie over aaltjes en hun waardplanten kunt u vinden op www.aaltjesschema.nl of www.kennisakker.nl. Hier kunt u bekijken of u het aaltje wat schade doet in uw suikerbieten kunt terugdringen

met veranderingen in uw bouwplan of met groenbemesters.

Op www.kennisakker.nl treft u ook veel informatie over groenbemesters en hoe ze te telen zijn. Daar staat heel veel onderzoek gebundeld dat de afgelopen jaren in de akkerbouw is uitgevoerd.

Dus: Lukt het u en uw teeltbegeleider niet om de juiste diagnose te stellen? Laat dan uw teeltadviseur een monster naar IRS Diagnostiek sturen, want voor veel diagnoses is een microscoop nodig.

Elma Raaijmakers
Bram Hanse

Vaak is voor de juiste diagnose een microscoop nodig

IRS Diagnostiek ook in 2013 beschikbaar om de geïntegreerde teelt te ondersteunen

Let op, deze service:

- is voor Nederlandse telers;
- behandelt suikerbieten- en cichoreimonsters;
- loopt via teeltadviseurs gewasbeschermingshandel en buitendienst Suiker Unie;
- werkt optimaal met een volledig ingevuld inzendformulier;
- is kostenloos.

Hulpmiddelen tijdens het seizoen:

- actuele nieuwsberichten en teelthandleiding op de website van het IRS (www.irs.nl);
- applicaties op de website van het IRS:
 - bladschimmelkaart;
 - onkruidbestrijding;
 - onkruidherkenning;
 - ziekten en plagen;
- akkerbouwkennisdatabase www.kennisakker.nl;
- waardplantschema aaltjes www.aaltjesschema.nl.

Nieuwe wettelijke gebruiksvoorschriften voor herbiciden

De in bieten toegelaten herbiciden hebben nieuwe wettelijke gebruiksvoorschriften gekregen. Hierbij is vastgesteld hoe vaak een teler binnen het seizoen het middel mag toepassen, de maximale hoeveelheid per hectare en het minimale aantal dagen tussen twee bespuitingen. Lees het etiket op de verpakking aandachtig!

Lees het etiket op de verpakking

Tot en met 2012 stond op het etiket van gewasbeschermingsmiddelen een wettelijk gebruiksvoorschrift (WG) en een gebruiksaanwijzing (GA), samen een WGGA genoemd.

Alle WGGA's van herbiciden zijn omgevormd tot één nieuwe WG en zijn vanaf 1 januari 2013 van kracht. In de nieuwe WG's staat hoe vaak en hoeveel een teler maximaal van het betreffende middel mag toepassen. Bovendien geeft het etiket meestal aan hoeveel dagen er minimaal tussen twee bespuitingen moeten zijn.

Toepassingsfrequentie verschilt per middel

Hoe vaak u de diverse bietenherbiciden mag toepassen verschilt per middel. Voor de na-opkomsttoepassingen varieert dat van één tot zes. Voor sommige middelen betekent dit dat u ze niet in alle LDS-bespuitingen mag gebruiken. Dit hangt natuurlijk ook af van het aantal LDS-bespuitingen die u nodig hebt om de onkruiden te bestrijden.

Minimale interval

Voor sommige bietenherbiciden is een minimale interval van tien of veertien dagen

tussen twee bespuitingen vereist. In het LDS zijn de intervallen vaak zeven tot tien dagen. Let dus op dat de middelen die u wilt gebruiken, dit mogelijk maken.

Middelen met oud etiket

Alle middelen met het oude etiket (met WG en GA) kunt u tot 1 juli 2015 gebruiken. U hebt dan niets te maken met maximaal aantal toepassingen of minimale intervallen. Controleer of er een oud of een nieuw (alleen WG) etiket op de verpakking zit!

Nieuwe middelen in 2013

Onlangs zijn twee nieuwe herbiciden in de bieten teelt toegelaten: Betanal Power en FEMO.

Betanal Power bevat 160 gram per liter fenmedifam en 160 gram per liter desmedifam. Dit middel mag u maximaal drie keer na opkomst gebruiken in een dosering tot 1,0 liter per hectare per keer.

FEMO bevat drie werkzame stoffen: 51 gram per liter fenmedifam, 153 gram per liter metamitron en 51 gram per liter ethofumesaat. U hoeft geen olie aan dit product toe te voegen. Dit middel mag u vijf keer toepassen (2-4 l/ha, maximaal totaal 10 l/ha).

Lees etiket

Lees het etiket van de verpakking goed. U kunt zich er dan van overtuigen dat de wet de inzet van het middel in de bieten teelt op dat moment toestaat.

Peter Wilting

Korte tips

Hieronder een lijst met korte aandachtspunten voor de komende tijd. Wilt u meer uitleg bij de betreffende tips, ga dan naar: www.irs.nl/cosunmagazine2013.

- Hebt u bietenzaad over? Bewaar het koel en droog!
- Op de hoogte blijven van het laatste bieten teelt nieuws? Meldt u aan voor de IRS-nieuwsbrief.
- Houd de opkomst en groei van uw bieten in de gaten:
 - let op of alle planten bovenkomen. Zo niet, achterhaal de oorzaak;
 - achterblijvende plekken/rijen/stroken geven aan waar iets aan de hand is;
 - controleer opkomst door telstroken uit te zetten en regelmatig het aantal planten te tellen. Alleen op die manier kunt u bepalen of overzaaien nodig is;
 - registreer waar problemen zich voordoen.
- Raadpleeg schadeprempels om te bepalen of een bestrijding nodig is.
- Pak onkruiden in het kiemblad stadium aan.
- De meeste lichte gronden zijn gevoelig voor boriumgebrek. Met een boriumgift van ongeveer 400 gram per hectare kunt u boriumgebrek voorkomen.
- Let bij onkruidbestrijding goed op welk middel u pakt, een foutje is zo gemaakt.

Waar kan ik bieteninformatie halen?

Elk jaar weer doen zich in de bietensteelt bijzonderheden voor, waarbij telers en adviseurs behoefte hebben aan adviezen en achtergrondinformatie. Het meest aangewezen adres hiervoor is de website van het IRS: www.irs.nl. Op de recent nieuw opgezette site is op overzichtelijke wijze voor alle teeltonderdelen informatie te vinden. Als u zich aanmeldt voor de nieuwsbrief, wordt u vanzelf op de hoogte gehouden van de teeltactualiteiten.

Bij de informatievoorziening over suikerbieten wordt nauw samengewerkt met de Duitse en Belgische collega's.

Op www.liz-online.de en www.irbab-kbivb.be treft u naast de met Nederland vergelijkbare informatie, ook de lokale aspecten aan van de teelt van onze burens.

Voor Suiker Unie-actualiteiten is www.suikerunie.nl/agrarisch de aangewezen plaats. Zo'n drieduizend telers hebben zich daar aangemeld voor attendering op het laatste nieuws. Telers die dat nog niet gedaan hebben, zijn onlangs ter herinnering per mail benaderd om dit alsnog te doen.

Veel teeltinformatie digitaal beschikbaar

Jaarverslag Cosun

In het hart van dit Cosun Magazine is een samenvatting van het jaarverslag 2012 opgenomen. Het complete verslag is na te lezen op www.cosun-jaarverslag.nl.

Verkiezingen ledenraad

Luc van Driessen, Jan Mol, Gert Jan Kamper, Aad Barendregt, Koos Dorenbos, Rubertus Clevering, Mark de Waard, Erik Emmens en Henny Roelofsen zijn herkozen als lid van het kringbestuur en de ledenraad.

In de afdeling Noordoostpolder is Bram Kemmeren afgetreden als lid van de ledenraad. Hij is niet opgevolgd. Dit in verband met de daling van het aantal aandelen in de kring Flevoland. Kring Drenthe had daarentegen door de stijging van het aantal aandelen juist recht op een extra ledenraadlid. Deze vacature is ingevuld door de benoeming van Kasper de Graaf. Ook is in Drenthe Henderikus Houwing opgevolgd door Thijs Jan Ebels.

In de afdeling Groningen heeft Douwe Hamster de plaats ingenomen van Sjaak van 't Westeinde. In de afdeling Zuid-Hollandse Eilanden is de vacature in het kringbestuur ingevuld door de verkiezing van Pieter van den Heuvel.

Vanuit CSVCOVAS heeft Paul Krol vijftien jaar zitting gehad in de ledenraad van Cosun. Voor hem wordt dit najaar vanuit dit gebied een opvolger benoemd.

Duurzaamheidsverslag Suiker Unie

In 'Natuurlijk duurzaam', het duurzaamheidsverslag 2012 van Suiker Unie, staan behalve de resultaten van het duurzaamheidsbeleid en de doelstellingen op MVO-gebied, ook lezenswaardige interviews. Het duurzaamheidsverslag is te downloaden/bestellen via www.suikerunie.nl/duurzaamheid.aspx. Of scan de QR-code op het bijgevoegde vouwblad meegestuurd met dit Cosun Magazine.